
Kuram ve Uygulamada
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Social Sciences: Theory & Practice

ISSN: 2619-9408

Geliş/Received: 05.12.2024 *Kabul/Accepted:* 26.12.2024

Makale Türü: Araştırma

Türkçe Sözlük'te Dil Bilimi Kategorisinde Yer Alan Sözcükler
Üzerine Bir İnceleme

*Aslı MADEN**

Öz

Araştırmanın amacı, *Türkçe Sözlük*'te dil bilimi (dil b.) kategorisinde yer alan sözcüklerin tespit edilmesidir. Dil bilimi kategorisinde yer alan sözcüklerin incelendiği bu araştırma, nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesi, Türk Dil Kurumu tarafından 12. Baskısı 2023 yılında yapılan *Türkçe Sözlük*'tür. Araştırma sonucunda; dil bilimi kategorisine ait 113 sözcük belirlenmiştir. İncelenen sözcüklerin; -e durum ekiyle kullanılan fiil, -i durum ekiyle kullanılan fiil; -i durum ekiyle kullanılan fiil, isim, nesne almayan fiil ve sıfat olmak üzere 5 farklı türde ve Arapça, Farsça, Fransızca ve Türkçeye ait olduğu tespit edilmiştir. Dil bilimi kategorisindeki sözcüklerin büyük bir kısmının (%83,19'u) Türkçe olduğu görülmüştür. Araştırmada ulaşılan bulgulardan hareketle, dil bilimiyle ilgili sözcükler açısından Türkçenin zengin bir dil olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dil, dil bilimi, sözcük, Türkçe Sözlük, doküman inceleme.

A Study On The Words In The Linguistics Category In The Turkish Dictionary

Abstract

The research aims to determine the words in the linguistics (language b.) category in the Turkish Dictionary. This research, in which the words in the linguistics category are examined, is designed as qualitative research. The document analysis method was used in the study. The object of the research was published by the Turkish Language Association in the 12th century. As a result of the research; 113 words belonging to the linguistics category were determined. It was determined that the words examined belong to 5 different types, namely verbs used with the -e case suffix, verbs used with the -i case suffix, verbs used with the -i case suffix, nouns, verbs without objects and adjectives, and belong to Arabic, Persian, French and Turkish languages. It was observed that most of the words in the linguistics category (83.19%) were Turkish. Based on the findings of the research, it can be said that Turkish is a rich language in terms of words related to linguistics.

Keywords: Language, linguistics, vocabulary, Turkish dictionary, document review.

Atıf Bilgisi: Maden, A. (2024). Türkçe Sözlük'te Dil Bilimi Kategorisinde Yer Alan Sözcükler Üzerine Bir İnceleme. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 393-403. Doi: 10.48066/kusob.1596488

* Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, aslimaden@bayburt.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-3336-0198

Giriş

Dil, geçmişten günümüze kadar çeşitli şekillerde tanımlanan ancak her tanımın eksik kaldığı ve zamana bağlı olarak da farklı şekillerde tanımlanma ihtimali olan kavramlardan biridir. İnsanın anlaşma isteği ile yaşamının her bir anına ve yanına etki eden dil, temel iletişim aracı olmasının yanında düşünme, kültürlenme, haberleşme, sosyalleşme, duygu ve heyecanın ifadesi vb. açılardan da birçok işlev üstlenmektedir.

İletişim ve anlaşma aracı olarak dil, Türkçe Sözlük'te "2. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemi; lisan, zeban. 3. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi" (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023, s. 1010) olarak tanımlanmaktadır. Her dil, ait olduğu topluma ilişkin çeşitli göstergeleri taşıyan doğal bir yapıdır. "Dil, onu konuşan toplumun kendini, dünyasını ve bunları kavrayışını anlatmaya yarayan cihazdır" (Eriş, 2023, s. 99). Dil, bir kültür unsurudur ve kültürü yansıtmaya, taşıma, gelecek nesillere aktarılmasına aracılık etmek gibi çok önemli bir görevi de üstlenir.

Dilleri araştıran inceleyen bir bilim dalı olan dil bilimi; "Dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim; genel dil bilimi, lisanîyat, lengüistik, filoloji" (TDK, 2023, s. 1013-1014) şeklinde tanımlanır. Kıran (1990); "Günümüz dil bilimi birkaç dil bilimcinin çalışması sonucu ortaya çıkmış bir bilim dalı değil, 2500 yıllık uzun tarihsel bir geçmişten miras aldığı ilke ve kavramları eleştirip geliştirerek oluşmuş, bugün bile bu oluşmasını sürdüren bir bilim dalıdır" (s. 4) der. Dil bilimi de diğer bilimler gibi geçmişteki çalışmalar sayesinde günümüzdeki yapısına kavuşmuştur. Şüphesiz gelecekteki çalışmalar da bugün yapılan çalışmaların bir uzantısı şeklinde olacaktır ve yarının dil bilimi, bugün yapılan çalışmalardan yola çıkılarak kurulabilecektir.

Dil, toplumların geleceklerini inşa etmelerinde en önemli sistemlerden biri olması nedeniyle yetkili otoriteler (kurum, kuruluş ve araştırmacılar) tarafından dilin korunması, geliştirilmesi, öğretilmesi ve gerek görüldüğünde çeşitli önlemler alınarak toplumun mensuplarına yol gösterici olması için çeşitli çalışmalar sürdürür. Dil bilimi alanındaki çalışmalar, üniversiteler bünyesinde yer alan Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri başta olmak üzere Dil Bilimi bilim dallarında ve diğer dillerin olduğu ana bilim dallarında, bilim dallarında, bölümlerde sürdürülmektedir. Söz konusu bilim dallarına dair temel ilke, ölçüt ve uygulama esaslarını anlayabilmek ve tanımlayabilmek için ilgili terimlerin ve sözcüklerin anlamlandırılması önemlidir. Bu açıdan sözlüklerin ihtiva ettiği söz varlığı unsurlarının bilim dalları açısından incelenmesi alanyazına ve uygulamalara yol göstermektedir. Nitekim sözlükler dilin varlığını sürdürmesi, dil edinimi işlevlerine bağlı olarak düşünme becerilerinin gelişiminde de etkili olurlar (Maden, 2020). Sözlükler içerdikleri sözcük hazinesi ile bireysel, sosyal ve bilim alanlarındaki iletişim, kültür ve araştırmalar bakımından canlılığın sürdürülmesini sağlamaktadır.

Türkçenin en geniş, kapsamlı ve resmî sözlüğü Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük'tür. Bu sözlük, 1945'ten günümüze toplam 12. baskıya ulaşmıştır.

2023 Türkçe Sözlük'te; anatomi, askerlik, bilişim, bitki bilimi, biyoloji, coğrafya, denizcilik, dil bilgisi, dil bilimi, din bilgisi, edebiyat, eğitim bilimi, ekonomi, felsefe, fizik, fizyoloji, geometri, gök bilimi, hayvan bilimi, hukuk, jeoloji, kimya, madencilik, mantık, matematik, meteoroloji, mimarlık, mineraloji, müzik, ruh bilimi, sinema, spor, tarih, teknik, teknoloji, televizyon, tıp, ticaret, tiyatro ve toplum bilimi şeklinde toplam 40 farklı kategori yer almaktadır. Sözlükte bulunan sözcükler bu kategorilerden birine ya da birkaçına dâhil olması durumunda hem basılı sözlükte hem de web sayfasında yer alan sözlükte ilgili sözcükle birlikte kategori bilgisi de verilmektedir.

Türkçe Sözlük'teki kategorilerde yer alan sözcüklerle ilgili alan yazınında çeşitli çalışmalar (Maden ve Kavun, 2023a; Çelik, 2020; Çolak, 2024; Gökter Gencer, 2019; Gülen, 2018; İnce, 2020; Kamacı Gencer, 2021; Kavun ve Mert, 2023; Maden ve Kavun, 2023b; Yıldız, 2019) yapıldığı tespit edilmiştir. Buna karşın ilgili alanyazındaki çalışmalar arasında dil bilimi kategorisinde bulunan sözcüklere dair herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, *Türkçe Sözlük*'te dil bilimi (dil b.) kategorisinde yer alan sözcüklerin tespit edilmesidir. Araştırma amacına bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde kaç tane sözcük bulunmaktadır?
2. Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde yer alan sözcüklerin tür açısından dağılımı nasıldır?
3. Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde bulunan sözcükler hangi dillere aittir?
4. Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde yer alan sözcüklerin yapılarına göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Dil bilimi kategorisinde yer alan sözcüklerin incelendiği bu araştırma, nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada doküman analizi yöntemi benimsenmiştir. “Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir” (Sak ve diğ., 2021, s. 228).

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesi Türk Dil Kurumu tarafından 12. Baskısı 2023 yılından yapılan *Türkçe Sözlük*'tür.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Basılı Türkçe Sözlük'te yer alan dil bilgisi kategorisindeki sözcükler, araştırmacı tarafından hazırlanan Sözcük İnceleme Formuna (SİF) eklenmiştir. Sözlüğün tamamı farklı tarihlerde iki kere incelenerek SİF doldurulmuş ve formlar karşılaştırılarak araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması amaçlanmıştır.

SİF'e eklenen sözcükler araştırmanın amacına ve araştırma sorularına uygun olarak başlıklar altında ele alınmıştır. Sözcük türü, kaynak dil ve yazım şekli *Türkçe Sözlük*'te (2023) geçtiği şekildedir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma amaç ve alt problemlerine dayalı olarak elde edilmiş bulgular sunulmuştur.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

- | | | |
|--------------------|----------------------------|----------------------------|
| 1. ağız (I) | 7. ana dil | 13. ayarlayıcı dil bilgisi |
| 2. aktarmak | 8. ana dili | 14. bağdaşıklık |
| 3. alt anlam | 9. anlam | 15. bağlam |
| 4. alt anlamlı | 10. anlık oluşum | 16. bağlamsal anlam |
| 5. alt anlamlılık | 11. art zamanlı dil bilimi | 17. barbarizm |
| 6. alt katman dili | 12. art zamanlılık | 18. belirtke |

- | | | |
|---------------------------|---------------------------------|----------------------------|
| 19. boğumlanma | 52. gösterge bilimi | 83. söylem analizi |
| 20. bürün | 53. gösterilen | 84. söyleyiş |
| 21. çeviri yazı | 54. halk ağzı | 85. sözce |
| 22. deyi (I) | 55. halk dili | 86. sözcelem |
| 23. dil (I) | 56. karşılaştırmalı dil bilgisi | 87. sözlük birimi |
| 24. dil adası | 57. karşılaştırmalı dil bilgisi | 88. sözlükleşme |
| 25. dil akrabalığı | 58. kontekst | 89. sözlükleşmek |
| 26. dil atlası | 59. kontraksiyon | 90. sözlükselleşme |
| 27. dil coğrafyası | 60. konuşma dili | 91. standart dil |
| 28. dil içi çeviri | 61. kuralcı dil bilgisi | 92. şive |
| 29. dil laboratuvarı | 62. kurumsallaşma | 93. tasfiye |
| 30. diyakroni | 63. Latin dilleri | 94. tasfiyeci |
| 31. diyalekt | 64. lehçe | 95. tasfiyecilik |
| 32. diyalektolog | 65. logos | 96. tek anlamlılık |
| 33. diyalektoloji | 66. mana | 97. transkripsiyon |
| 34. diyalektolojik | 67. Oğuz Türkçesi | 98. transliterasyon |
| 35. dizimlilik | 68. olumsuzluk | 99. tümeleme |
| 36. doğal dil | 69. ortak dil | 100. uygulamalı dil bilimi |
| 37. doğal konuşucu | 70. ölçünlü dil | 101. üst anlam |
| 38. edim | 71. ön ses | 102. üst anlamlı |
| 39. edinç | 72. özleşmek | 103. üst anlamlılık |
| 40. eksilti | 73. özleştirme | 104. üst dil |
| 41. eksiltili | 74. özleştirmececi | 105. üst katman dili |
| 42. eliptik | 75. özleştirmek | 106. varyasyon |
| 43. elips | 76. prozodi | 107. yan katman dili |
| 44. eş dizim | 77. semantik | 108. yapay dil |
| 45. eş zamanlı dil bilimi | 78. ses | 109. yapısalcılık |
| 46. gerilim | 79. ses laboratuvarı | 110. yapısal dil bilimi |
| 47. gerilme | 80. sesletim | 111. yapma dil |
| 48. gönderge | 81. sıklık | 112. yazı dili |
| 49. görevsel dil bilimi | 82. sosyolengüistik | 113. yeniden kurma |

Yukarıdaki listede görüldüğü üzere Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde 113 sözcük bulunmaktadır.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Sözcüklerin türlerine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. *Sözcüklerin türlerine göre dağılımı*

| Sıra No | Tür | f | % |
|---------------|--|-----|-------|
| 1 | -e durum ekiyle kullanılan fiil, -i durum ekiyle kullanılan fiil | 1 | 0,88 |
| 2 | -i durum ekiyle kullanılan fiil | 1 | 0,88 |
| 3 | isim | 104 | 92,04 |
| 4 | nesne almayan fiil | 2 | 1,77 |
| 5 | sıfat | 5 | 4,42 |
| Toplam | | 113 | 100 |

Tablo 1’de görüldüğü üzere dil bilimi kategorisindeki sözcüklerin %92,04’ü (f=104) isim türündedir.

-e Durum Ekiyle kullanılan fiil, -i durum ekiyle kullanılan fiil

1. aktarmak

-i Durum Ekiyle kullanılan fiil

1. özleştirmek

İsim Türündeki Sözcükler

1. ağız (I)
2. alt anlam
3. alt anlamlılık
4. alt katman dili
5. ana dil
6. ana dili
7. anlam
8. anlık oluşum
9. art zamanlı dil bilimi
10. art zamanlılık
11. ayarlayıcı dil bilgisi
12. bağdaşıklık
13. bağlam
14. bağlamsal anlam
15. barbarizm
16. belirtke
17. boğumlanma
18. bürün
19. çeviri yazı
20. deyi (I)
21. dil (I)
22. dil adası
23. dil akrabalığı
24. dil atlası
25. dil coğrafyası
26. dil içi çeviri
27. dil laboratuvarı
28. diyakroni
29. diyalekt
30. diyalektoloji
31. diyalektoloji
32. dizimlilik
33. doğal dil
34. doğal konuşucu
35. edim
36. edinç
37. eksilti
38. elips
39. eş dizim
40. eş zamanlı dil bilimi
41. gerilim
42. gerilme
43. gönderge
44. görevsel dil bilimi
45. gösteren
46. gösterge
47. gösterge bilimi
48. gösterilen
49. halk ağzı
50. halk dili
51. karşılaştırmalı dil bilgisi
52. karşılaştırmalı dil bilimi
53. kontekst
54. kontraksiyon
55. konuşma dili
56. kuralcı dil bilgisi
57. kurumsallaşma
58. Latin dilleri
59. lehçe
60. logos
61. mana
62. Oğuz Türkçesi
63. olumsuzluk
64. ortak dil
65. ölçünlü dil
66. ön ses
67. özleştirme
68. özleştirmeci
69. prozodi
70. semantik
71. ses
72. ses laboratuvarı
73. sesletim
74. sıklık
75. sosyolengüistik
76. söylem analizi
77. söyleyiş

| | | |
|--------------------|---------------------------|-------------------------|
| 78. sözcük | 88. tek anlamlılık | 97. varyasyon |
| 79. sözcük | 89. transkripsiyon | 98. yan katman dili |
| 80. sözlük birimi | 90. transliterasyon | 99. yapay dil |
| 81. sözlükleşme | 91. tümlenme | 100. yapısalcılık |
| 82. sözlükselleşme | 92. uygulamalı dil bilimi | 101. yapısal dil bilimi |
| 83. standart dil | 93. üst anlam | 102. yapma dil |
| 84. şive | 94. üst anlamlılık | 103. yazı dili |
| 85. tasfiye | 95. üst dil | 104. yeniden kurma |
| 86. tasfiyeci | 96. üst katman dili | |
| 87. tasfiyecilik | | |

Nesne almayan fiil

1. özleşmek

2. sözlükleşmek

Sıfat türündeki sözcükler

1. alt anlamlı

4. eliptik

2. diyalektolojik

5. üst anlamlı

3. eksilteli

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

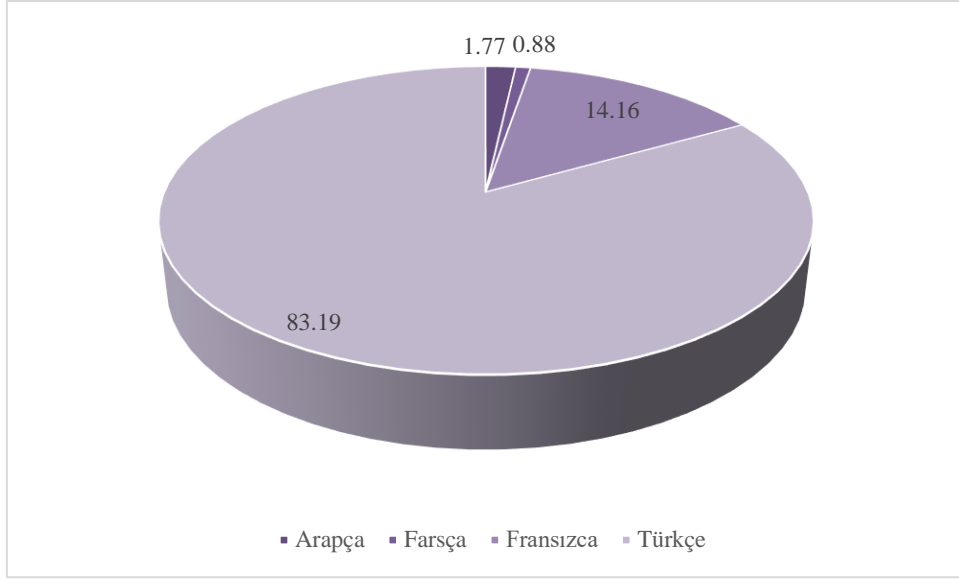
Sözcüklerin ait oldukları dillere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2. Sözcüklerin ait oldukları dillere göre dağılımı

| Sıra No | Dil | f | % |
|---------------|-----------|-----|-------|
| 1 | Arapça | 2 | 1,77 |
| 2 | Farsça | 1 | 0,88 |
| 3 | Fransızca | 16 | 14,16 |
| 4 | Türkçe | 94 | 83,19 |
| Toplam | | 113 | 100 |

Tablo 2’de görüldüğü üzere dil bilimi kategorisindeki sözcüklerin %83,19’u (f=94) Türkçedir.

Dil Bilimi Kategorisinde Yer Alan Sözcükler

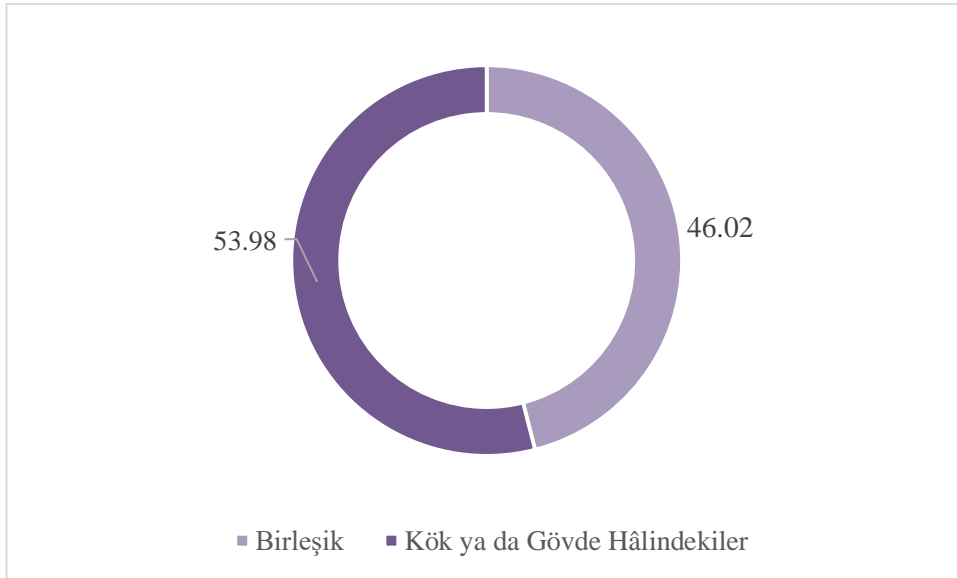


Şekil 1. Sözcüklerin ait oldukları dillere göre dağılımı (%)

Şekil 1’de görüldüğü üzere dil bilimi kategorisindeki sözcüklerin %83,19’u Türkçe iken %0,88’i Farsçadır.

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Sözcüklerin yapılarına ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.



Şekil 2. Sözcüklerin yapısına göre dağılımı (%)

Şekil 2’de görüldüğü üzere sözcüklerin %53,98’i kök ya da gövde hâlinindedir.

Kök ya da Gövde hâlindeki sözcükler

- | | | |
|--------------------|--------------------|---------------------|
| 1. ağız (I) | 21. eksiltili | 42. semantik |
| 2. aktarmak | 22. eliptik | 43. ses |
| 3. anlam | 23. elips | 44. sesletim |
| 4. bağdaşıklık | 24. gerilim | 45. sıklık |
| 5. bağlam | 25. gerilme | 46. sosyolengüistik |
| 6. barbarizm | 26. gönderge | 47. söyleyiş |
| 7. belirtke | 27. gösteren | 48. sözce |
| 8. boğumlanma | 28. gösterge | 49. sözcelem |
| 9. bürün | 29. gösterilen | 50. sözlükleşme |
| 10. deyi (I) | 30. kontekst | 51. sözlükleşmek |
| 11. dil (I) | 31. kontraksiyon | 52. sözlükselleşme |
| 12. diyakroni | 32. kurumsallaşma | 53. şive |
| 13. diyalekt | 33. lehçe | 54. tasfiye |
| 14. diyalektolog | 34. logos | 55. tasfiyeci |
| 15. diyalektoloji | 35. mana | 56. tasfiyecilik |
| 16. diyalektolojik | 36. olumsuzluk | 57. transkripsiyon |
| 17. dizimlilik | 37. özleşmek | 58. transliterasyon |
| 18. edim | 38. özleştirme | 59. tümeleme |
| 19. edinç | 39. özleştirmececi | 60. varyasyon |
| 20. eksilti | 40. özleştirmek | 61. yapısalılık |
| | 41. prozodi | |

Birleşik sözcükler

- | | | |
|----------------------------|---------------------------------|------------------------|
| 1. alt anlam | 23. görevsel dil bilimi | 44. üst anlamlılık |
| 2. alt anlamlı | 24. gösterge bilimi | 45. üst dil |
| 3. alt anlamlılık | 25. halk ağzı | 46. üst katman dili |
| 4. alt katman dili | 26. halk dili | 47. yan katman dili |
| 5. ana dil | 27. karşılaştırmalı dil bilgisi | 48. yapay dil |
| 6. ana dili | 28. karşılaştırmalı dil bilimi | 49. yapısal dil bilimi |
| 7. anlık oluşum | | 50. yapma dil |
| 8. art zamanlı dil bilimi | 29. konuşma dili | 51. yazı dili |
| 9. art zamanlılık | 30. kuralcı dil bilgisi | 52. yeniden kurma |
| 10. ayarlayıcı dil bilgisi | 31. Latin dilleri | |
| 11. bağlamsal anlam | 32. Oğuz Türkçesi | |
| 12. çeviri yazı | 33. ortak dil | |
| 13. dil adası | 34. ölçünlü dil | |
| 14. dil akrabalığı | 35. ön ses | |
| 15. dil atlası | 36. ses laboratuvarı | |
| 16. dil coğrafyası | 37. söylem analizi | |
| 17. dil içi çeviri | 38. sözlük birimi | |
| 18. dil laboratuvarı | 39. standart dil | |
| 19. doğal dil | 40. tek anlamlılık | |
| 20. doğal konuşucu | 41. uygulamalı dil bilimi | |
| 21. eş dizim | 42. üst anlam | |
| 22. eş zamanlı dil bilimi | 43. üst anlamlı | |

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkçe Sözlük'te dil bilimi kategorisinde yer alan sözcükler; tür, ait oldukları dil ve yapı açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

İncelenen sözcüklerin; -e durum ekiyle kullanılan fiil, -i durum ekiyle kullanılan fiil; -i durum ekiyle kullanılan fiil, isim, nesne almayan fiil ve sıfat olmak üzere 5 farklı türde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sözcüklerin çok büyük bir kısmı (%92,04'ü) isim türündedir. Bu sonuç, Maden ve Kavun'un (2023b) Türkçe Sözlük'teki eğitim bilimi ile ilgili sözcüklere dair çalışmasının sonuçlarını desteklemektedir. İlgili çalışmada da 80 sözcükten 75'inin isim türünde olduğu görülmüştür. Dil Bilimi alanıyla ilgili sözcüklerin; Arapça, Farsça, Fransızca ve Türkçe dillerine ait olduğu tespit edilmiştir. Sözcüklerin büyük bir kısmı (%83,19'u) Türkçedir. Buradan hareketle dil bilimiyle ilgili sözcükler açısından Türkçenin zengin bir dil olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Maden ve Kavun'un (2023) Türkçe Sözlük'teki eğitim bilimi ile çalışmasının tespitleri ile örtüşmektedir. Gülen'in (2018) Türkçe Sözlük'teki Anatomi ile ilgili terimleri incelediği araştırmasında ise çalışmanın aksine çoğu sözcüğün yabancı dillerden alıntı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki sözcüklerin yapıları açısından kök ya da gövde hâlinde olanlar ve birleşik sözcük yapısında olanlar şeklinde değerlendirme yapmak mümkündür. Bu sözcüklerin yarıdan fazlasının (%53,98'i) kök ya da gövde hâlinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca birleşik yapıdaki sözcüklerin tamamının ayrı yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, Kavun ve Mert'in (2023) çalışmasının sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda, Türkçe Sözlük'teki 40 kategoriden biri olan dil bilimi kategorisine ait 113 farklı sözcüğün bulunduğu görülmüştür. Bu sözcükler; ait oldukları dil, tür ve yapı açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak dil bilimi kategorisinde yer alan sözcüklerin farklı açılardan incelenmesi önerilebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Araştırma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Araştırma tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada çıkar çatışmasına dair bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Çelik, M. (2020). Türkçe Sözlük'te yer alan tiyatro terimleri üzerine. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 26-49.
- Çolak, S. (2024). Türkçe Sözlük'te denizcilik alanındaki yabancı kökenli taşıt adlandırılmalarının terim bilimi açısından incelenmesi. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 31-50.
- Eriş, Mahir Ünsal. *Babil Kulesi kitabı (kelime ve kavramların dilden dile yolculukları)*. Epsilon Yayınevi, 2023.
- Gökter Gençer, B. (2019). Türkçe Sözlük'teki analitik tanımlar üzerine: doğal tür sözcükleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 23(1), 28-44.

- Gülen, B. (2018). Türkçe Sözlük'te anatomi alanındaki a harfi ile başlayan terimler üzerine. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-49.
- İnce, S. (2020). Türkçe Sözlük'te askerlik alanındaki alıntı terimler üzerine. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-32.
- Kamacı Gencer, D. (2021). Türkçe Sözlük'teki biçim bilim terimlerine sözlük bilimsel bir bakış. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25(2), 183-206.
- Kavun, M. & Mert, O. (2023). Ruh bilimiyle ilgili Türkçe Sözlük'te yer alan söz varlığı. Gökçen, S. ve Alan, S. (Ed.), *Dil ve Edebiyatta Psikolojik Unsurlar*, içinde (s. 370-403). İstanbul: Çizgi.
- Kıran, Z. (1990). Büyüleyici bir bilim dalı: Dilbilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1, 4-9.
- Maden, A. (2020). Elektronik sözlük kullanımının sözlük kullanmaya yönelik tutuma etkisi: 5. sınıf örneği. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 22-35.
- Maden, A. & Kavun, M. (2023a). Türkçe Sözlük'te dil bilgisi etiketli (a-b harfiyle başlayan) sözcükler üzerine bir inceleme, Maden S. (Ed.), *Türkçe Eğitiminde Güncel Araştırmalar II.*, içinde (s. 217-234), İstanbul: Hiperyayın.
- Maden, S. & Kavun, M. (2023b). Türkçe Sözlük'te eğitim bilimi etiketli sözcükler üzerine bir inceleme, Maden, S. (Ed.), *Türkçe Eğitiminde Güncel Araştırmalar II.*, içinde (s. 258-281), İstanbul: Hiperyayın.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Türk Dil Kurumu (2023). *Türkçe sözlük* (12. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldız, Ş. (2019). Türkçe Sözlük'te a-ç harfleri ile başlayan matematik terimleri üzerine bir inceleme. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1-21.

Extended Abstract

Introduction

Language is one of the concepts that has been defined in various ways from the past to the present, but each definition is incomplete and may be defined in different ways depending on the time. Every language is a natural structure that carries various indicators of the society to which it belongs. Since language is one of the most important systems in building the future of societies, multiple studies are carried out by the competent authorities (institutions, organizations, and researchers) to protect, develop, and teach the language and to guide the members of the society by taking various measures when necessary. Studies in linguistics are carried out in the branches of Linguistics, especially in the departments of Turkish Language and Literature within the universities, and in the departments, disciplines, and departments of other languages. It is important to make sense of the relevant terms and words to understand and define the basic principles, criteria, and application principles of these disciplines. In this respect, examining the vocabulary elements contained in dictionaries in terms of disciplines guides the literature and practices. In the Turkish Dictionary (2023); anatomy, military service, informatics, plant science, biology, geography, maritime, grammar, linguistics, religious knowledge, literature, educational science, economics, philosophy, physics, physiology, geometry, astronomy, animal science, law, geology, chemistry, mining, logic, mathematics, meteorology, architecture, mineralogy, music, mental science, cinema, sports, history, technique, technology, television, medicine, commerce, theater and social science. It has been determined that various studies have been carried out in the literature related to the words in the categories in the Turkish Dictionary. On the other hand, among the studies in the relevant literature, there is no research on words in the

linguistics category. This research aims to determine the words in the category of linguistics (language b.) in the Turkish Dictionary.

Method

This research, in which the words in the linguistics category are examined, is designed as qualitative research. The document analysis method was adopted in the research. The object of the research was published by the Turkish Language Association in the 12th century. It is a Turkish Dictionary published in 2023. The words in the grammar category in the Printed Turkish Dictionary have been added to the Word Analysis Form (SIF) prepared by the researcher. The words added to the SIF are discussed under the headings by the purpose of the research and the research questions.

Results and Discussion

As a result of the research, it was seen that 113 different words belonged to the linguistics category, which is one of the 40 categories in the Turkish Dictionary. In this study, the words in the linguistics category in the Turkish Dictionary were analyzed in terms of type, language they belong to and structure. The results of the research are as follows: The words analyzed were found to be in 5 different types: verb with -e case suffix, verb with -i case suffix, verb with -i case suffix, noun, verb without object and adjective. The majority of the words (92.04%) are nouns. This result supports the results of Maden and Kavun's (2023b) study on the words related to educational science in the Turkish Dictionary. In the related study, it was observed that 75 out of 80 words were nouns. It was determined that the words related to the field of Linguistics belong to Arabic, Persian, French and Turkish languages. Most of the words (83.19%) are Turkish. From this point of view, it can be said that Turkish is a rich language in terms of words related to linguistics. In terms of the structures of the words within the scope of the research, it is possible to make an evaluation as those in root or stem form and those in compound word structure. More than half of these words (53.98%) were found to be in root or stem form. It was also concluded that all of the words in compound structure were written separately. These results are consistent with the findings of Maden and Kavun's (2023) study on educational science in the Turkish Dictionary. In Gülen's (2018) study examining the terms related to Anatomy in the Turkish Dictionary, it was determined that most of the words were borrowed from foreign languages. In addition, the results obtained in the study support the results of Kavun and Mert's (2023) study. As a result of the research, 113 different words belonging to the linguistics category, one of the 40 categories in the Turkish Dictionary, were found. These words were analyzed in terms of the language, type and structure they belong to. Based on the results of the research, it can be suggested to examine the words in the linguistics category from different aspects.